

Székely Útkereső
Irodalmi és művelődési folyóirat
VI.

A Székely Útkereső
és a Székely Útkereső Kiadványok
sajtóvisszhangja 1990 és 2007 között
III.

Összeállította: Beke Sándor

Regéczy Szabina Perle:
Beke Sándor istenes verseiről

Dr. Brauch Magda aradi irodalomkritikus, nyelvész, publicista, a Tóth Árpád Irodalmi Kör jeles szakmai előadója a közelmúltban *Téged kereslek** című tanulmánykötetével jelentkezett. Az Erdélyi Pegazus Könyvkiadó gondozásában napvilágot látott könyv Beke Sándor istenes költészetét jellemzi a legapróbb részletekig terjedő tárgyilagossággal, a szerzőre jellemző pontossággal.

A könyv írója bemutatja Beke Sándor szerkesztői, könyvkiadói, irodalomszervezői tevékenységét, majd rátér a költő istenes verseinek ismertetésére. Ír Beke istenhitének az eredetéről, küzdelméről a hitelensége ellen, kemény, áldozatos hitharcáról, Balassival, Adyval való lelki rokonságáról. Szól az író fiatal gyermekora óta kísérő imaéletről, önzetlen istenkereséséről, az Úr megmagyarázható és megmagyarázhatatlan ajándékairól, a hálaadásról, a csalódásról, a bizonytalanságról, a gyakran felbukkanó, mégis mindig legyőzött kétségeiről. (*Megvilágosodás, Ismét felgyújtom a mécsest*): „...felmegyek abba a régi templomtoronyba, / s a kilátó ablakában / ismét / felgyújtom a mécsest.”

A kritikus figyelmét nem kerüli el a Dávid 23. zsoltárában festett „halál árnyékának völgye”, vagyis az irodalmárban ifjúsága óta szunnyadó halálfélelem, a

---

---

megsemmisüléstől való rettegés, az elmúlás pillanata, a jelképesen értendő halál utáni élet (*Búcsúzó lélek, A szeretetnek nincsen temetője*).

Dr. Brauch Magda Beke Sándor hitbuzgalmi költészetét jellemezve beszél az isteni szeretetről, a felülről érkezett apróbb, nagyobb örömökről (*Apró örömek*), s nem utolsósorban a költészet isteni ajándékáról: „Isten / a költő fejére / tette kezét / és feltámasztotta / a szavakat” (*Ihlet*). Felvillantja a költő sokszor számon kérő magatartását is (*A szavak vérpadán, Kopjafa*), nemzetének szószólójává válását (*Tüntető magnóliák*).

Végül a szerző Beke írásművészetének egyéni hangját, rapszodikusságát méltatja — mely nem mentes a kor bélyegétől — nagylélegzetű, sodró poémait és aforizmaszerű verseit egyaránt elemezve. Kiemeli Beke Sándor szokatlanul mérész szürrealista képeit, a leggyakoribb szimbólumait (harang, csillag, galamb, karácsonyfa, mécses, adventi koszorú), majd az alkotó öt legismertebb lírai darabját elemzi nagy precizitással (*Bűn, Téged kereslek, Ismét felgyújtom a mécses, Hála, A szeretetnek nincsen temetője*).

* Téged kereslek (Beke Sándor istenes költészete). Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Pegazus Könyvkiadó, Székelyudvarhely, 2007.

Szövétnek, 2007. 4-es szám

Sipos Erzsébet:
Az imádság a lélek anyanyelve

Sokan állítják, hogy számolni meg imádkozni azon a nyelven szokott az ember, amelyik legközelebb áll hozzá, amelyben otthon van. Igaz ez a versírásra is, különben nem születtek volna meg azok a halhatatlan „istenes” versek, amelyeket több idegen nyelvet is beszélő klasszikusaink hagytak ránk, és amelyeket oly szívesen szavalnak főleg egyházi rendezvényeken — vallási hovatartozás nélkül — idősek és fiatalok.

Húsz évvel ezelőtt aligha hittük, hogy eljön az idő, amikor új vallásos versek láthatnak napvilágot magyar nyelven, és ezek nem minősülnek „tiltott gyümölcsnek”. Csak hát, ahogy mondani szokás, Isten útjai kifürkészhetetlenek... Igazolni látszik ezt az a kötet is, amely az Erdélyi Pegazus Könyvkiadónál jelent meg és dr. Brauch Magda a szerzője. TÉGED KERESLEK címmel Beke Sándor istenes költészetét elemzi a rá jellemző alaposággal, tisztánlátással, közvetlenséggel, miközben a költőt magát is közel hozza az olvasóhoz.

„Isten / a költő fejére / tette kezét / és feltámasztotta / a szavakat” — idézi az *Ihlet* című versből, majd visszanyúl a költő gyermekkorához, amikor az, saját bevallása szerint, másképpen imádkozott, mint a többi, vele egykorú kisgyerek, és erről így vall: „köszönöm Néked, / azt az egyszerű / esti imát, / amit

A Székely Útkereső Kiadványok születése

A szerkesztőség meghirdeti
a Székely Útkereső Füzetek
sorozatot

A SZÉKELY ÚTKERESŐ
szerkesztősége vállalja kortárs romániai magyar írók és költők írásainak kiadását a **SZÉKELY ÚTKERESŐ FÜZETEK** sorozatban. Előnyben részesítjük a fiatal(abb) szerzők munkáit, valamint azokat a kéziratokat, melyeknek aktualitását fenyegetné a kiadók halogatása.
Címünk: **SZÉKELY ÚTKERESŐ** szerkesztősége, 4150, Székelyudvarhely. Postafiók 40.

Hargita Népe,
1990. július 18.

HIRDETÉS

A SZÉKELY ÚTKERESŐ szerkesztősége vállalja kortárs magyar írók és költők írásainak kiadását a **SZÉKELY ÚTKERESŐ FÜZETEK** sorozatban. Előnyben részesítjük a fiatal(abb) szerzők munkáit, valamint azokat a kéziratokat, melyeknek aktualitását fenyegetné a kiadók halogatása. Címünk: Székely Útkereső szerkesztősége, 4150 Székelyudvarhely, Postafiók: 40.

Brassói Lapok,
1990. július 27.

**Kortárs írók
figyelmébe**

A Székely Útkereső szerkesztősége vállalja kortárs romániai magyar írók és költők írásainak kiadását a **SZÉKELY ÚTKERESŐ FÜZETEK** sorozatban.
Előnyben részesítjük a fiatal(abb) szerzők munkáit, valamint azokat a kéziratokat, melyek aktualitását a kiadók halogatása fenyegetné.
Címünk: Székely Útkereső szerkesztősége, 4150 Székelyudvarhely (Odorhei Secuiesc), Postafiók 40, Hargita megye.

Romániai Magyar Szó,
1990. július 20.

**Induló könyvsorozat:
SZÉKELY ÚTKERESŐK
FÜZETE**

A Székely Útkereső szerkesztősége vállalja a kortárs romániai magyar írók és költők írásainak kiadását a **SZÉKELY ÚTKERESŐK FÜZETE** sorozatban. Előnyben részesítjük a fiatal(abb) szerzők munkáit, valamint azokat a kéziratokat, amelyek időszerűségét a kiadók hallgatása fenyegetné.
Cím: Székely Útkereső szerkesztősége, 4150 Székelyudvarhely, postafiók 40.

Hargita Népe,
1990. szeptember 20.

eszembe juttattál, / köszönöm Néked, / Uram, / ezt a fennkölt ébrenléteket, / a meghitt / beszélgetést / köztem és Közted.” A felnőtté váló, költővé érett Beke Sándorról pedig így nyilatkozik: „Nem véletlen, hogy maga” a szerző az ilyen verseket — igen találó kifejezéssel — versimáknak nevezi.

Brauch Magda könyvének fejezeteiben többek között a költő hitének eredetéről, istenkereséséről, hitvallásáról, kételyeiről, a szülőföldre való kötődéséről rajzol képet, s a kötet címadó versét (*Téged kereslek*) boncolgatva így fogalmaz: „... a költő a természet és világegyetem minden jelenségében — a fűszálon lapuló harmatgyöngyben csakúgy, mint a különböző ásványokban, vegyületekben, molekulákban, sejtekben, kémiai kötésekben, kihalt és élő állatfajtákban, az emberi szervezetben, a déli harangszóban, a lelkiismeretben, a Szentírásban és a kőtablákban, a reményben, a türelemben és a türelmetlenségben — azaz konkrét és elvont jelenségekben, fogalmakban egyaránt — végül a két legfontosabb dologban: a kenyér ízében és a halál sikolyában Istent keresi, Isten létét véli fölfedezni. Himnikus szárnyalású költeményének csak a befejezésében mondja ki Isten nevét: „Téged / kereslek / egyetlen életemben / Téged / kereslek / akivel / annyiszor találkoztam / akivel / annyiszor beszéltem / akitől / annyi segítséget kértem / aki / nélkül / annyira szegény lennék / és erőtlén — / Téged / kereslek / Istenem...”

Csendes elmélkedést, egészséges életszemléletet, a hit sallangmentes megélésének fontosságát sugallja Brauch Magda verselemző kötete és nem túlzás azt állítani róla, hogy ily módon válik a költői üzenet őszinte közvetítőjévé.

Nyugati Jelen, 2007. augusztus 28.

P. Buzogány Árpád:

A Székely Útkereső Kiadványok műhelyében

Hagyomány és helyismeret közelképben

A SZÉKELY ÚTKERESŐ KIADVÁNYOK 15 ÉVE

(...) A *Székely Útkereső* folyóirat az 1990 utáni időszakra jellemző információ-éhséget is igyekezett csillapítani, elsősorban irodalmi, társadalomtudományi jellegű írások közzétételével. Évek múltával egész sorozattá bővült a folyóirat mellékleteként megjelentetett kiadványok sora, és a tíz évig, 1990 és 1999 között megjelent népszerű folyóirat, a *Székely Útkereső* jogutódjaként, *Székely Útkereső Kiadványok* néven vált ismertté. (...)

A sorozat szerzői, a kiadványok összeállítói jórészt udvarhelyszékiek: Vass László Levente, István Lajos, Gálfalvi Gábor, Kisgyörgy Imre, Kovács Piroska, meg a szerkesztők közül Beke Sándor, Róth András Lajos és jómagam, illetve a

saját szakterületükön ismert olyan neves szakemberek, mint Ráduly János, Barabás László, Tankó Gyula, Nagy Olga, Gábor Dénes.

Lássuk csak, mit is kínált a kiadó az olvasónak? Himnuszokról (*Jézus, áldd meg Erdély földjét. Himnuszok*. Válogatta: Beke Sándor; Gábor Dénes: *Gondolatok a Székely Himnuszról*), egykori címereinkről (*Bán Anna: Erdély és a székely székek címerei*), a legnagyobb székelyről (*Orbán Balázs — korok tükrében*. Összeállította: Róth András Lajos), Csíksomlyóról és a búcsú történetéről (*Csíksomlyó, a Székelyföld Rómája*. Összeállította: P. Buzogány Árpád), tárgyi örökségünkről (*Kovács Pirooska: Örökségünk, a székelykapu. Útravaló kapunézéshez és Kisgyörgy Imre: Kopjafák régen és ma*), a sokat vitatott rovásírásról (*Ráduly János: Nemzeti kincsünk: a rovásírás*), népszokásokról (*Barabás László: Karácsonytól pünkösdig. Marosszéki népszokások és Gálfalvi Gábor: Székelykeresztúr környéki lakodalmi népköltészet*), a népmeséről (*Nagy Olga: Hamupipőke igazsága avagy Mit tanulhattok a mesétől?*), a csángókról (*Csángók és Tankó Gyula: Gyimesi csángó népszokások*), irodalomról (*Brauch Magda: Téged kereslek. Beke Sándor istenes költészete és Vass László Levente: Egyedül az éjszakában. Hátrahagyott versek*), népdalokról (*Volt szeretőm tizenhárom. Kőröspataki népdalok*. Gyűjtötte: P. Buzogány Árpád), iparművészetről (*István Lajos: A korondi aragonitbánya története*), népi gyógyításokról (*István Lajos: Babonás népi gyógyítások Korondon*) meg népi humorról (*Krokodilok a Kükküllőben. Székely viccek, anekdoták, igaz történetek*. Lekszállta és kévébe kötötte: Kész Csaba Levente és *Kicsi számár, nagy számár. Székely anekdoták, tréfás történetek*. Gyűjtötte: P. Buzogány Árpád) szólnak a 8-76 oldalas kiadványok.

A *Székely Útkereső Kiadványok* azzal a céllal láttak napvilágot, hogy egy-egy témáról az igényes ismeretterjesztés szintjén adjanak rövid tájékoztatást az olvasó kezébe. Van köztük szöveggyűjtemény (himnuszok, Orbán Balázsról, a somlyói búcsúról), tanulmányrészletek a székelykapuról, erről a mára jelképpé vált építményről meg a kopjafáról, a csángókról, rovásírásról, népszokásokról, a népmeséről, de nem hiányzott az irodalom, irodalomkritika sem. A vidámságok kedvelői anekdotákhoz is hozzájutottak.

Mondhatni színes a felhozatal, kínálat, mert mind a korosztályok, mind pedig a különböző érdeklődésű olvasó szempontjait figyelembe vették a szerkesztés során. A mesétől a faragásig, rovásírásig, kisgyerektől felnőttig mindenki talál magának tetsző témát.

És még csak azzal sem lehet vádolni a kiadót, hogy túlságosan lokálpatrióta, hiszen a legtöbb téma nem pusztán a környékbelieket, az udvarhelyszékieket, vagy tágabb értelemben a székelyeket érdekelheti, hanem bárkit, aki magyar nyelvismerettel bír. Mert hát a csángóinkról, a kapuinkról, kopjafáinkról, a székely székek címereiről, népszokásainkról elsősorban az erdélyieknek kell többet tudniuk, ám ezekről valamilyes ismerettel minden olyan embernek rendelkeznie kell, aki magyar anyanyelvű, érzelmű, vagy egyszerűen erre látogatva vidékünkkel ismerkedik.

A Székely Útkereső Kiadványok első kötete

Egyedül az éjszakában

A Székely Útkereső irodalmi és művelődési folyóirat új kiadványával jelentkezik az olvasóközönség előtt: a fiatalon elhunyt Vass László Levente hátrahagyott verseit adják ki. De ki is ez a költő? A kötet végén így mutatják be:

Vass László Levente (1905. július 5; Székelyudvarhely – 1979. április 23; Homoródmáti) a ligetesi magyar gimnáziumban érettségizett. 1976 őszétől a kolozsvári szállítási vállalat alkalmazottjaként dolgozott. Életének utolsó két évét Budapesten töltötte, ahol a magyar Kultúrminisztérium anyagi és erkölcsi támogatását élvezte. Verseit, prózai írásait közölte a Brassói Lapok, Igazság, Echinox, Ifjúmunkás, Kortárs, Élet és Irodalom, Dunántúli Napló. Társ szerzője két antológiának (Kimaradt szó, Fiatal költők antológiája, 1979; Babel tornyán. Válogatás az Echinox munkatársainak írásai-ból, 1983).

A homoródmáti temetőben Vass László Levente sírkövén a következő verssorok emlékeztetnek a fiatalon elhunyt költőre:

„Mezőkön ily nagy csend
szomorú sárkánya
még nem fészkelte!”

A kötet előszavában Szócs Géza így emlékezik költőtársára: „Vass László Leventét nem nagyon ismerték a lapoknál, nem járt a szerkesztők nyakára, a közlés nemigen érdekelte. Nem, ez nem pont így igaz: örült, ha megjelent egy-egy írása, de nem tett sokat azért, hogy közöljék; esetlegesen többnyire barátai révén vagy véletlenül kerültek a versei a szerkesztőségekbe, sok el is kallódott közülük. (...) Leventében minden gátlás nélkül lobogott a képzelőerő, valahányszor hosszabb távollét után találkoztunk, azzal kezdődött a beszélgetés, hogy újabb fantasztikus variánst dolgoztunk ki a jövőre...” (Takács Éva)

VASS LÁSZLÓ LEVENTE

Diósgyőri várban Mátyás király kőeimere alá

betörhet
cömész sodrással a múltás rácsai közt fészkelő
lángokban rejtőző sárkányra
az idő

széjtheti a holló
szájából a címert

levelezhető élete lombosó sátrát

vájon szabad-e arra gondolnunk
— mikor elnehezedik a test —
hogyan nem bírják a kötelek

Hargita Népe, 1991. szeptember 28.

VASS LÁSZLÓ LEVENTE
EGYEDÜL AZ ÉJSZAKÁBAN
HÁTRAHAGYOTT VERSEK

SZÉKELY ÚTKERESŐ
KIADVÁNYOK

Most lenne 36 éves Vass László Levente, akit a kegyetlen sors 23 éves korában szakított el szeretteitől. Élni és alkotni akart, versei bizonyosságot tesznek, hogy él és velünk van. Székelyudvarhelyen megjelent (1991) verseskötete, **Egyedül az éjszakában** örök emlékeztető. Homoródmáti sírkövén is verssorok olvashatók: „Mezőkön ily nagy csend/Szomorú sárkánya/Még nem fészkelte.” Édesanyja, Simon Gotthárd Anna. (520)

Brassói Lapok, 1991. 1534. szám

Természetesen a környékhez szorosabban kapcsolódó témák — mint a korondi aragonitbánya története, népi gyógyítások, népdalok, lakodalmak költészete — helyi jellegükön túlmutatva szintén nem érdektelenek ilyen szempontból sem.

A kiadványsorozat legtöbb darabja 1998-ban látott napvilágot és ez évtől került könyváru forgalomba, legtöbbje kapós áru lett, több ezer példányban kelt el. Az információgazdagság, a közérthető stílus jó ajánlólevél volt mindegyik kiadvány mellé.

(...) A *Székely Útkereső Kiadványok* — kiadói és olvasói szemmel nézve is — méltó utódnak, örökösnek bizonyulnak a *Székely Útkereső* folyóirat célkitűzéseit, programját illetően. Jelzi, hogy az eredeti szándék valós igényeken alapult a módosítást (ismeretterjesztés) és a műfajokat, témákat tekintve is. És ez képezheti az alapot a folytatáshoz. A hagyományörzés, hagyományápolás, helyismeret az időközben kialakított székelyudvarhelyi műhely ismerveiként kell helyet kapjanak továbbra is.

Vass László Levente
EGYEDÜL AZ ÉJSZAKÁBAN
Hátrahagyott versek
(1991)

Szóke, mosolygós fiatalember, farmerben — aki nem ólálkodott szerkesztők körül a kávéházakban, hogy egy-egy újabb versét elhelyezze valamelyik lapban, aztán a rátörő betegség árnyékában senyvedve, azt legyőzve, végül alulmaradva, merész képzettársítások, rövid, pergő sorokba sűrített mondattöredékek tükrében látható csak. A kiadványt bevezető emlékezésben Szőcs Géza úgy fogalmazott: „a közlés nemigen érdekelte. Illetve örült megjelent írásai láttán, de nem tett sokat azért, hogy közöljék; esetlegesen, többnyire barátai révén vagy véletlenül kerültek a versei a szerkesztőségekbe, sok el is kallódott közülük”.

Nagy László és Kormos István barátja volt, anyaországi lapok közöltek tőle. Amikor úgy tűnt, a legmagasabbra emelkedett, akkor már az éghez is a legközelebb volt.

Vass László Levente (1955–1979) versei közül néhányat kötetbe gyűjtve a *Hátrahagyott versek* alcímet kellett már odaírni. Kőfalak, folyók, felhők, komor éjszakák világa, a halál is ott a sorokban. Időtlen történetek, nincsenek is mindig a lírai én jelzett közelségében, tehát éppen úgy múlt, mint akár jelen vagy jövő. Mikor? Ki tudja? Talán „csend ha csillan hóharmatból”...

Vass László Levente *Egyedül az éjszakában* című verseskötete a *Székely Útkereső Kiadványok* első kötete volt, 1991-ben jelent meg Székelyudvarhelyen.

ORBÁN BALÁZS — KOROK TÜKRÉBEN

(1998)

Összeállította: **Róth András Lajos**

A legnagyobb székelynek nevezett Orbán Balázs legfontosabb munkájának *A Székelyföld leírása...* című, terjedelmes könyvét tartják. Életművéhez ugyanakkor hozzátartoznak más írott (és életében már megjelent) munkái, beszédei, ám első-sorban példaértékű magatartását, szavakban és tettekben megnyilvánuló szándékait szoktuk megidézni. Találó szövegrészként hivatkozhatunk a következőre: „A nemzetek életképességét és hatalmát ma már nem annyira a nyers erő, nem is kizáróan a hősiesség, hanem a népek műveltségi fokozata s szellemi fejlettsége szabja meg.”

Róth András Lajos arra vállalkozott, hogy kortársaitól kezdve a kései utódokig nyomon kövesse, miképp látták a legnagyobb székelyt és munkásságát, hogyan emlékeznek rá. Itt találjuk Jakab Elek, Kelemen Lajos, Boros György, Buzogány Áron, Bányai János, Szentmártoni Kálmán, Kós Károly, Imreh István,

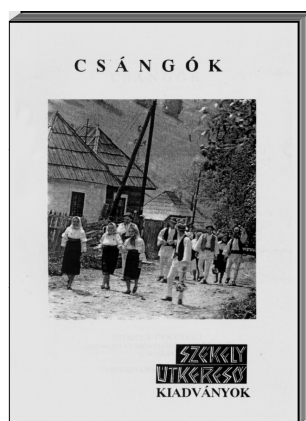
Erdélyi Lajos, Sütő András, Benkő Samu, Kósa László, Ortutay Gyula, Csatári Dániel, Lászlóffy Aladár és Tavaszy Sándor értékelését. (...)

CSÁNGÓK

(1998)

A Székelyföld határain túl élő, a magyar nyelv archaikus változatát beszélő csángókat telephelyüktől függően négy nagy csoportra osztjuk: gyimesi, moldvai, bukovinai és hétfalusi csángók (a bukovinaiakat évtizedekkel ezelőtt magyarországi falvakba telepítették). Nyelvjárásuk, viseletük, szokásaik tekintetében eléggé különböznek, népköltészeti alkotásaik a magyar nyelv igazi gyöngyszemei.

Letelepedésük ideje is különböző, elég csak annyit említeni, hogy — a történetek szerint határvédő feladatokkal megbízottak — már a XII. századtól jelen voltak Moldvában, de a madéfalvi népirtást követően a Gyimesekbe, Moldvába egyaránt menekültek, mondhatni tömegével a felcsíki lakosok. (...)

E kiadvány a földrajzilag hozzánk közelebb élő csoportokat mutatja be röviden. Szőcs János *A moldvai csángó magyarokról* című tanulmánya végigköveti a feltételezett betelepítések idejétől történetüket. A századok során a székely bevándorlók erősítették számbelileg, és Szőcs János megjegyzi: a moldvai románok toleranciája, illetve a tény, hogy ott nem kellett feladniuk vallásukat, nyelvüket, a menedéket keresőknek vonzóvá tette Moldova földjét.

A gyimesiekről Tankó Gyula összefoglalását olvashatjuk (*A gyimesi csángók származástudata*), aki számba veszi a csíki néprajzi örökséget is — pl. a sajátosan gyimesi jellegzetességként ismert zenekar (hegedűs és gardonos) összetétele Felcsíkon pár évtizeddel ezelőtt is még ismert volt. (...)

Ferenczi Géza *A hétfalusi csángókról* című írásában a barcasági Négyfalu (Bácsfalu, Türkös, Csernátfalu, Hosszúfalu) és Háromfalu (Tatrag, Zajzon, Pürkerec) lakosáról azt tartja fontosnak, hogy valószínűleg a 11. században letelepített magyar

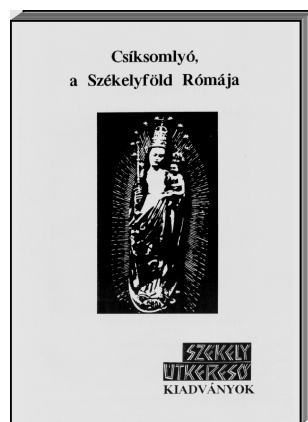
és ótürk néptörödékek leszármazottai. A szászok letelepítése változtatta meg először a népesség összetételét, később bevándorlókkaal gyarapodtak, illetve jelentős volt a kivándorlás. A Havaselvéről a török háborúk meg a gazdasági helyzet miatt Erdélybe érkezett románok közül sokan e vidéken állapodtak meg.

CSÍKSOMLYÓ, A SZÉKELYFÖLD RÓMÁJA (1998)

Összeállította: **P. Buzogány Árpád**

Csíksomlyó mára már részben legenda, mítosz, csodák termőföldje, táptalaja. Hajdan a római katolikus vallású lakosság János Zsigmond csapataival szemben védve magát, Somlyóról indult felvenni velük a harcot, és amíg győzedelmesen meg nem tértek, az asszonyok, gyerekek és öregek buzgón imádkoztak értük. Bár az események hitelességét megkérdőjelezzik, mostanság nem csupán a hívő római katolikusok, hanem más vallásúak is egyre nagyobb számban vannak jelen a pünkösdi búcsún.

A kiadvány foglalkozik a búcsú eredetével (Boldizsár Dénes: *A csíksomlyói pünkösdi búcsú eredete*), illetve történetével (Kovács Sándor: *Csíksomlyó, a Székelyföld Rómája*), a kegyszobor történetéről pedig P. Boros Fortunát tanulmányának részletét közli, majd Tankó Gyula írását a gyimesiek részvételéről a pünkösdi búcsún. (...)

Márton Áron 1946. évi pünkösdvasárnapi beszéde Csíksomlyón (*Európa a halálos bűn állapotában van*) a kiadvány első írása. Lelkesítő beszéd, helyzetelemzés is egyúttal, és komoly kiállítás a közösségek jogai mellett: „Több mint huszonöt éves kisebbségi életünk alatt megtapasztaltuk a politikai és gazdasági elnyomás nyílt

---

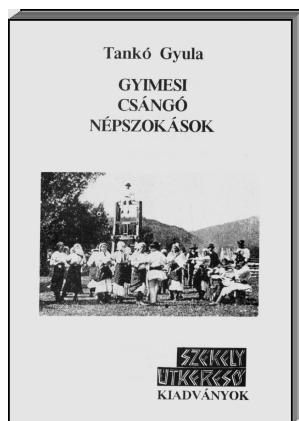
---

vagy rejtett rendszereit és különböző fokozatait, folyamatos és egyre súlyosabb küzdelmekre kényszerültünk kulturális és nyelvi értékeink megvédéséért, s a politikai, gazdasági és társadalmi helyzet, mely osztályrészünk lett, komoly akadályt vetett népünk természetes szaporodása elé is.

Nem vállalhatjuk többé ezt az igazságtalan és megalázó helyzetet. És kérjük: ne kényszerítsék ránk azok sem, akik a sorsunk fölötti döntés jogát maguknak tartják fenn.”

Tankó Gyula
GYIMESI CSÁNGÓ NÉPSZOKÁSOK
 (1998)

A néprajzi szakirodalomban a Gyimesek völgyének csángó népességével foglalkozó szerző neve jól ismert. E kis tanulmányban, a lírai hangú bevezetőt követően szó esik gyermekjátékokról, olyan játékszerekről, melyeknek neve sem ismert máshol: földlopózás, gilicsezés, majd téli maszkurázásokról, kántálásról, kalákák sokaságáról, báli multságokról, karácsonyi regölésről meg újévi harsogásról. Ezek mellett nyilván zenéjükről és táncaikról is.

Mindezt belengi az emlékezés mindent megszépítő messzesége: „Milyen szép is volt karácsony estéjén kiállni a tornácra, bent pattogott a tűz, gyenge sárgás fények pislácoltak a kicsi ablakoknál, s a nagy csendben mintha kánonban énekeltek volna a külön-külön járó éneklők: kemény férfihangokra csengő gyermekhangok válaszoltak.”

KIADVÁNYOK

A *Székely Útkereső Kiadványok* című sorozat — immár tizenöt éve — törelen célt követ: a székely szellemi néphagyomány ápolását és köztudatba vitelét. A 12-50 oldalas füzetek (a székelyudvarhelyi folyóirat, a Székely Útkereső kiadványai) elsősorban folkloristáinknak és néprajzkutatóinknak nyújtanak közlési teret, ugyanakkor sürgető olvasói igényt elégítenek ki, amikor a fél évszázadon át tabuként kezelt, folklor körébe tartozó témák kifejtését teszik lehetővé.

A sorozat rendhagyó kötettel indul: a fiatalon elhunyt székely költő, Vass László Levente (1955-1979) hátrahagyott verseinek a közlésével (*Egyedül az éjszakában*). A székelyudvarhelyi születésű östehetséget Szócs Géza mutatja be, versben Balla Zsófia, grafikában pedig Csutak Levente idézi fel a korán ellobbant költő alakját.

A székely humor, a csavaros észjárás nyilvánul meg az anekdotákat, adomákat és vicceket tartalmazó *Krokodilok a Küküllőben* és a *Kicsi számár, nagy számár* című füzetekben (Kész Csaba Levente, illetőleg P. Buzogány Árpád gyűjtése). Nagy Olga czúttal a népmeséről értekezik tapasztalt néprajzkutató és mesélőként (*Hamupipőke igazsága avagy Mit tanulhattok a mesétől?*). A sorozat gerincét folklorisztikai jellegű tanulmányok alkotják. A moldovai, gyimesi és hétfalusi csángókat mutatja be a *Csángók* című — Ferenczi Géza, Szócs János és Tankó Gyula nevével fémjelzett — kiadvány. *Gyimesi csángó népszokásokat* a Gyimesben élő Tankó Gyula ismerteti. *Marosszéki népszokásokat* szed csokorba Barabás László (*Karácsonytól pünkösdig*), István Lajos pedig korondi kutatómunkájának a terméséből nyújt izellőt (*Babonás népi gyógyítások Korondon, A korondi aragonitbánya története*).

Sürgető olvasói igénynek tesznek eleget azok a kiadványok, amelyek a diktatúra idején féltve őrzött, lappangásra itélt szellemi értékeink feltárására vállalkoznak. Csiksomlyóról, a nevezetes búcsúhelyről szólnak a *Csiksomlyó*, a *Székelyföld Rómája* című füzetbe tömörített jeles írások. A pünkösdi búcsú eredetét, a ferencesek kolostorához tartozó templom történetét, a kegyesbátor legendáját és a gyimesiek búcsújárását taglaló írások szerzői között Márton Áron és P. Boros Fortunát nevével is találkozunk. Gábor Dénes a Székely Himnusz történetét ismerteti; a kis füzet kottamellékletéből bárki elsajátíthatja a kilencvenes évektől szabadon szármaló magasztos éneket (*Gondolatok a Székely Himnuszról*). Róth András Lajos A székelyföld leírásának sajtóvisszhangjából szemelgetett egy kis kiadványra valót *Orbán Balázs — korok tükrében* címmel. Ráduly János, a rovásírás neves szakértője tömör szintézist nyújt az olvasóknak a rovásírás emlékanagyáról és sajátosságairól. Tanulmánya, a *Nemzeti kincsünk, a rovásírás* az erdélyi rovásleírások értékes tárháza.

A *Székely Útkereső Kiadványok* című sorozatban több kiadvány van előkészületben levő munkái közül hadd említsünk meg néhányat: Czáfalvi Gábor: *Székelykeresztúr környéki lakodalmi költészet*, népdal-szövegeket tartalmaz P. Buzogány Árpád körispataki gyűjtése (*Volt szeretőm tizenhárom*), Kisgyörgy Imre *Kopjafák — régen és ma* című füzete, egyben útmutatóként is szolgál a hitelességre törekvő mai kopjafa-készítők számára; Kovács Piroska *Őrökségünk: a székelykapu* című füzete, néphagyományaink őrzőhöz és nemutolsó sorban a székelyföldre látogató ismerkedő turistákhoz is szól. A készülő kiadványból idézem: „Isten áldása legyen mindazon, ki békésen be- s kilép a kapun.”

Isten áldása legyen a szerzőkén is, s a *Székely Útkereső* kiadvány-sorozatán, akárcsak a jószándékú, tanulmánygyógyó olvasón!

Csire Gabriella

KIADVÁNYOK

Csire Gabriella a *Székely Útkereső*
1999. 1-2-3-4. számában
összegzi az addig megjelent
kiadványokat

irodalmi és művelődési folyóirat

Megrendelhetők: 4150 Székelyudvarhely, Tamási Áron u. 87.
HR megye, RO. Telefon/fax: 00-40-66-2 12 703

A SZÉKELY ÚTKERESŐ
KIADVÁNYOKkal rövid ter-
jedelmű, ismeretterjesztő mun-
kák sorozatát indította el a
Székely Útkereső folyóirat.

Pár hónap telt el
a sorozat elindítása
óta és már a tizen-
egyedik kiadvány is
elhagyta a nyom-
dát. Legtöbb a nép-
rajzi téma, de van
írás-történeti, vallási, és megál-
lapítható, hogy a legtöbbje hely-
ismerettel kapcsolatos. Érdekes
kísérlet a Róth András Lajosé,
aki a „legnagyobb székely” fő
művének egy negyed százados
sajtóvisszhangjából készített
összeállítást Orbán Balázs ko-
rok tükrében címmel. Csfk-
somlyó, a Székelyföld
Rómája címmel, öt szerző szö-
vegrészletei felhasználásával
mutattuk be a somlyói búcsú és
a kegyesbátor történetét, illetve
a pünkösdi búcsú fontosságát. A
székelyudvarhelyi születésű
Csanády György közismert szé-
kely himnusza ugyancsak érde-
kes téma (Gábor Dénes:
Gondolatok a Székely Him-
nuszról).

Néprajzi téma jelent meg ed-
dig a legtöbb: népmeséről (Nagy
Olga: *Hamupipőke igazsága, avagy mit tanulhattok a me-
sétől?*), népszokásokról (Tan-
kó Gyula: *Gyimesi csángó
népszokások és Barabás László:
Marosszéki népszokások*), népi
gyógyításról (István La-
jos: *Babonás népi gyógyítá-
sok Korondon*). Népi
humorgyűjtemény kettő is meg-
jelent: *Kicsi számár, nagy szá-
már* (gagyai anekdoták), és
Krokodilok a Küküllőben
(anekdoták, történetek). A
moldvai, gyimesi és hétfalusi
csángókról Szócs János, Tankó

KIADVÁNYOK

Gyula és Ferenczi
Géza ismertetője
Csángók címmel
került kiadásra. A
rovásírásos felira-
tokról a kibédi Rá-
duly János írt összefoglalót
(*Nemzeti kincsünk: a rovás-
írás*) eddigi kutatásai alapján.

(Megjelenés előtt Gábor Dé-
nes: *A székely kapuk története
és Murádin László A székely
nyelvjárásról* című tanul-
mánya.)

P. Buzogány Árpád

P. Buzogány Árpád
Az *Erdélyi Gondolat* Könyvkiadó
Tájékoztatójában (1999)
mutatja be az ismeretterjesztő
sorozatot

Nagy Olga
HAMUPIPÓKE IGAZSÁGA
 avagy **MIT TANULHATOK A MESÉTŐL?**
 (1998)

A mese olyan gyönyörűség, amely a képzelet szárnyán röpít. Gyereket és felnőttet egyaránt, hiszen pár évtizede a műfaj kedvelői közé tartoztak a mesemondó köré gyűlt felnőttek is...

Nagy Olga több tanulmányban, esszében foglalkozott a népmesével: esztétikumával, hatásával. Ez alkalommal már a bevezető részben azt taglalja, hogy nem pusztán szórakoztatni kíván a mese, hanem rengeteg tanítást tartalmaz, bölcseségek felhalmozására volt alkalmas az idők során.

Hősei számtalan próbát kiállanak, amíg sikerül elérniük céljukat. Legtöbbjük rendkívüli, „mert csak így képesek a világban levő romlást megállítani”. Társai állatok, csodás lények, akárcsak ellenfelei, a sárkányok, vasorrú baba stb.

Arra a kérdésre, hogy mit adott a mese az igazságot szomjazó embereknek, a következő választ kapjuk: „akármilyen elnyomott helyzetben bízni és remélni kell. Hogy ha igazságtalan a világ, amelyben élünk, akkor is megálmodjuk az igazságos világot, amelyben a jó és a becsületesség győz. Az emberek mindig hittek ebben.”

KICSI SZAMÁR, NAGY SZAMÁR
Székely anekdoták, tréfás történetek
 (1998)

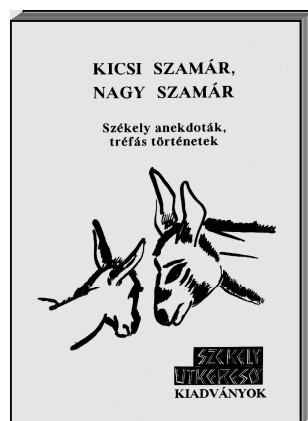
Gyűjtötte: **P. Buzogány Árpád**

A Székelykeresztúr melletti Gagy mentéről, egészen pontosan a névadó faluból, Gagyból származó történetek mindegyike „igaz”, vagyis megtörtént, még ha

---

netalán a szóbeli áthagyományozódás során kerekébbé vált is csattanója, vagy ellenkezőleg, oldottabb humor ezüstözi be a poént.

De mindegyik jó példa arra, miből is lesz az anekdota. És hogy mi is számít a szóbeszéd témájának faluhelyt az ezredforduló környékén. Mert a petróleumlámpától a kisgyerek rágógumijáig talán éppen ezer olyan dolog akad, amiről érdemes (lenne) elmesélni egy-egy aprócska vagy éppen már közismertté vált történetet.

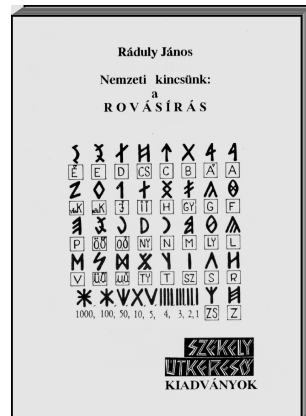
E válogatás történetei többé-kevésbé ismertek a nevezett településen — e kiadvány által aztán mindenképpen —, és tán még százennyit lehetne feljegyezni bármelyik székely faluban. Az eseményeken túl az sem mellékes, hogy egyfajta keresztmetszetét adják azoknak a mindennapoknak, amelyekben élünk, egyesek számára ugyan külön világ, ám egyre szűkül, fogy, mármint a hangulatot tekintve.

Ráduly János
NEMZETI KINCSÜNK: A ROVÁSÍRÁS
 (1998)

Több éve, hogy Ráduly János rovásírással kapcsolatos írásai rendszeresen megjelennek a romániai magyar sajtóban, beszámol minden olyan rováslemlékről, amely az utóbbi időben felbukkant, ám mondhatni ezzel párhuzamosan sorozatban ismertette az összes erdélyi rovásszöveget. Két önálló kiadvány jelent meg eddigi tanulmányaiból, híradásaiból: *Rovásíró őseink* (Korond, 1995) és *A rovásírás vonzásában* (Korond, 1998).

E harmadik kiadványban arra is kitér, hogy a székely (magyar) rovásírást a távolinak számító múltban mikor és kik említik — Kézai és Kálti Márk krónikáitól kezdve. A korai híradások, feljegyzések, pl. Kálti Képes Krónikája azt is pontosítja, hogy pálcákra metszették, vagyis fába rótták a betűjeleket. Az ily módon rögzített feliratokat epigráfiaiának (feliratosnak) nevezi a szakirodalom, köztük

többet kőbe vésték, mint a Firtos-tetőit, a Tászok-tetőit, a Bekecs-tetőit, az alsó-szentmihályi, homoródkarácsonyfalvi templom feliratait, de az ismert énlaki feliratot, mint megnevezése is mutatja, a templom kazettájára festették, a bögözit, dálnokit festékekkel vitték a falfelületre, másokat (székelydályai, rugonfalvi) pedig épületek vakolatába karcoltak.

Paleográfiaiak, kéziratossnak azokat nevezik, melyeket íróvesszővel, tollal, pennával írtak, tehát nem kőbe, vagy más kemény anyagba vésték. A nikolsburgi ábécé a XV. század közepéről származik, pergamenlapra írva, Telegdi János 1598-ból való latin nyelvű kis könyvével (*Rudimenta Prisquae Hunnorum linguae...*, a hunok régi nyelvének emlékei címet viseli, és Leidenben jelent meg) kezdődött a rovásírás tudományos vizsgálata, ugyanis a szerző tankönyvnek szánta munkáját.

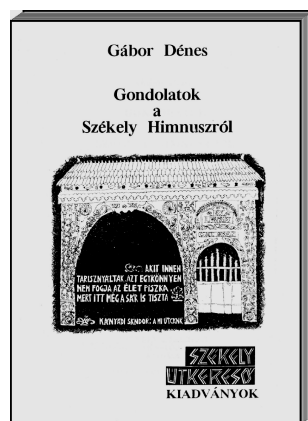
A betűjelek eredetétől a rovásírás-rendszereken át a rövidítéseikig, tömörítéseikig (ligatúrák) több mindenről szó esik ebben az ismertetőben. Az olvasó szempontjából nem közömbös, hogy szerzőnk a kézirat lezártáig, 1998 tavaszáig ismert rovás emlékeket mind felsorolja, és röviden ismerteti.

Ugyanakkor bibliográfiát is közöl, amely alapján a téma iránt érdeklődők alapos ismereteket szerezhetnek a köznyelvben székelynek emlegetett rovásírásról, kárpát-medencei emlékeiről, az ókortól napjainkig.

Gábor Dénes
GONDOLATOK A SZÉKELY HIMNUSZRÓL
 (1998)

Ünnepélyes hangulat, nemes érzelmek társulnak a fogalomhoz. A himnusz eredetileg vallásos jellegű, imaszerű költemény, erős jelkép, mely akár a kibontott zászló, vagy törvények mozgósító erejét is felülmúlja. Közösségformáló és -megtartó ereje van, ünneppé teszi a mindennapokat és egy közösséghez való tartozás szent élményével tölt el.

A székelyudvarhelyi születésű Csanády György *Székely Himnusz*ának keletkezésével kapcsolatban talán kevesen tudják, hogy *A májusi Nagyáldozat* című, 1941-ben kiadott misztériumjáték *Kántáté* nevű, vagyis zsoltárnak készült énekeként jelent meg először nyomtatásban, Mihalik Kálmán megzenésítésében. Kétszer négy sor, amely később ismeretlen szerző(k)től ugyanakkora terjedelemmel egészült ki, mára már több változatban ismert, és közzsájon forgó változata eltér Csanády eredeti szövegétől.

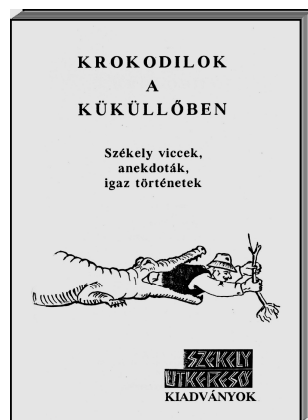
Gábor Dénes e himnuszunk keletkezését, történetét, főként utóéletét tekinti át, rövid összefoglalást adva Csanádyról — aki az első világháború harcterit is megjárta, később pedig hírlapíróként, szerkesztőként dolgozott, végakarata szerint hamvait hazahozták szülővárosába —, illetve a tehetséges, de rövid életű Mihalik Kálmán zeneszerzőről.

KROKODILOK A KÜKÜLLŐBEN Székely viccek, anekdoták, igaz történetek (1998)

Lekaszálta és kévébe kötötte:
Kész Csaba Levente

Bármennyire is rájárt a rúd a székelyekre, főként az utóbbi századok során, humorérzéküket azért mégis megőrizték — nyugtázza Kész Csaba Levente, aki e kiadvány történeteit gyűjtötte és lejegyezte több társával együtt: Kisgyörgy Zoltánnal, Nuridsány Lászlóval és Seres Andrással.

Hogy némely adoma ismert az olvasónak, az persze előfordulhat, sőt a bevezetőben erre való utalást is találunk: „bizonyára van köztük jól ismert és kevésbé ismert, vagy éppen másként tudott tréfa is, a lényeg azonban az, hogy együtt vannak és így nagyobb esélyük van a megmaradáshoz”.

Részei életünknek a viccek, anekdoták, jelen gyűjtemény anyaga jórészt meg is jelent különböző lapok hasábjain, ám összegyűjtve „talán jobban átvészelik a változó idők viszontagságait”, hiszen valójában az elmúlással, a feledéssel dacolnak.

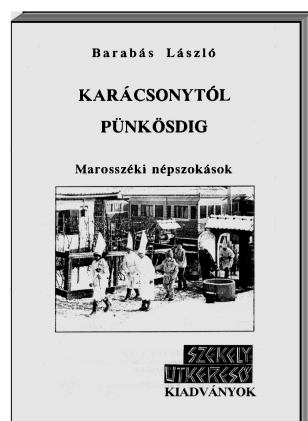
Vannak köztük igazi góbés történetek, meg olyan adomák is, melyek esetében szinte nyomon követhető a közkeletűvé válás, sőt tréfás sírfeliratokat is találunk köztük.

Barabás László
KARÁCSONYTÓL PÜNKÖSDIG
Marosszéki népszokások
(1998)

Marosszék népszokásainak jó ismerője Barabás László, aki a sóvidéki Parajdrol származik. Maros megye több településén tanított, illetve hosszabb ideig újságíróskodott, mely évek alatt gazdag anyagot gyűjtött.

A karácsony, farsang, húsvét és pünkösd ünnepköréhez kapcsolódó népszokásokat mutatja be a kiadvány, elsősorban a vallási jellegű, eredetű hagyományokra összpontosítva. Így a karácsonyi betlehemezés Alsó-Nyárádmentén és Sóvidéken, a kántálás, aprószentekelés pedig szélesebb körben maradt fenn. Majd szó esik az istvánózásról, jánosozásról, a Kis-Küküllő menti tüzeskerék engedésről. Újévre virradó éjszakán aranyos vizet merítenek. A vízkeresztől hamvazószerdáig tartó farsang idején maszkos alakoskodók jelentek meg a fonókban, „fársángok”. Farsang farkán, farsang utolsó napjaiban utcai felvonuláson jelképes lakodalmat vagy temetést játszottak el, vagy Konc király és Cibre vajda, a farsang és a böjt küzdelmét.

Húsvétkor az öntözésen kívül a határkerülést kell említeni (a kommunista rendszer idején sok helyen megszűnt), illetve a lányos házaknál díszített fenyőágakat helyeznek el (fenyőágazás, virágózás).

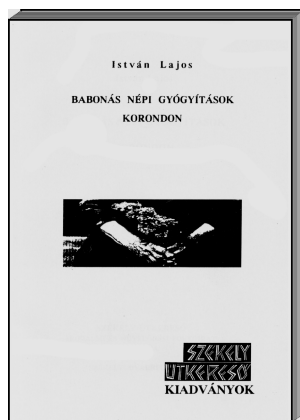
A pünkösdi király kifejezésből ismerik legtöbben a királyválasztás szokását. A királynézés a sóvidéki Siklódról ismert, pár éve felújították. A királynőjárást más sóvidéki településeken hesspávázás néven emlegetik. A nagylányok kapuját más vidéken felvirágozzák, koszorút, koronát tesznek rá.

Idézzük a szerzőt, aki a következőket fogalmazta meg e szokások ismeretével, továbbélésével kapcsolatosan: „Korunk elidegenedett embere sokszor értetlenül áll egy-egy közösség, csoport szokásai, hagyományai előtt, még ha ugyanahhoz a néphez, nemzethez is tartozik, mint a szokások gyakorlói. Érvényes ez a pünkösdi vagy akár a teljes marosszéki szokásrendszerre is, amelynek a fentiekben csak néhány jellemző példáját sorakoztathattuk fel. De ne feledjük, a mai népszokások évszázadok rítusait, képzeteit, szimbólumait őrzik. Másrészt azért maradhattak fenn, mert egy-egy népcsoport, kisközösség a saját kultúrájába olvasztotta. Értékrendjének, világképének, ízlésének megfelelően átalakította, új jelentésekkel ruházta fel a szokásokat. Éppen ezért mindig volt élő, érvényes jelentésük és funkciójuk.”

István Lajos
BABONÁS NÉPI GYÓGYÍTÁSOK KORONDON
(1999)

Falusi környezetben mindig kevesebb figyelmet szenteltek a betegségek megelőzésének, mint a gyógyításnak. A már diagnosztizálható betegség esetén sem mindig fordulnak orvoshoz — szakemberhez viszont igen, ugyanis szakembereknek számítanak a népi gyógyászok, az évszázados ismereteket őrző és átörökítő gyógyítók, más néven kenő- vagy javasasszonyok.

Hozzá kell még tenni, hogy az enyhébb lefolyású betegségekre majd mindenki tud gyógymódot javasolni, és ha a kipróbált, egyszerű módszer nem válik be, vagy nem hoz megfelelő eredményt, akkor fordulnak „urushoz”.

István Lajos saját bevallása szerint a negyvenes évektől kezdte el feljegyezni a gyógymódokat (akkortól Korondnak már állandó jelleggel volt orvosa). Hogy miért? Mert talán érezhető volt, hogy a hagyományosnak mondott életvitelben olyan változások következnek be, melyek egyszerűen kiszorítják a népi tudásnak azt a rétegét, amely akkor még élő gyakorlatként megfigyelhető volt. „A babonákban ma már nagyon kevesen hisznek. Lehet, hogy a fiatalok elmosolyodnak ezen a kis íráson, de ez is legyen visszapillantó tükör a szegény falusi nép életmódjára” — olvashatjuk István Lajos záró gondolatait. (...)

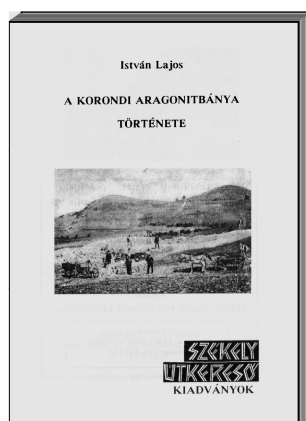
E gyűjtés néhány olyan gyógymódot tartalmaz, amelyeknek mágikus-babonás része is van, mint a vízvetés, önöntés ijedtség ellen, illetve vaknap (fejfájás), pokolvar (mérges pattanás), árpa (szemgyulladás), kiütések (kurvaköszvény vagy tyúkheverés), sümölcs, kutyamarás, véralfutás stb. gyógyítása.

István Lajos
A KORONDI ARAGONITBÁNYA TÖRTÉNETE
(1999)

A keramikusairól jól ismert Korondról kevésbé tudott, hogy jó évszázaddal ezelőtt egy olyan ásványt fedeztek fel határában, amelyről már akkor sejthető volt, hogy csak öregbítheti a község hírnevét, ha majd feldolgozzák. Az aragonitról van szó, amelynek mésztartalma a sós vizű forrásokból lerakódik a vízbe kerülő tárgyakra is. A szénsavas meszes anyag a nagyobb nyomás, a só és más, oldott ásványok hatására aragonitként vonja be a tárgyakat, erre figyeltek fel többen is.

István Lajos időrendi sorrendben követi az ezzel kapcsolatos eseményeket, történéseket e munkájában. (...)

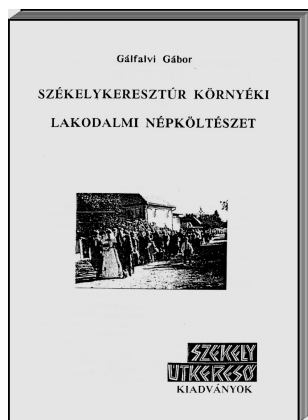
Ha a dísz tárgyakat vizsgáljuk, megállapítható, hogy széles volt a választék: hamutartók, vázák, gyümölcsöstálak, írókészetek, lámpák, fényképtartók, sőt órakeretek, könyvtámaszok is készültek aragonitból. Említést kaptak azok a nagyobb tárgyak is, amelyek a környék templomaiban láthatók.

A szerző maga is alkalmazottja volt a korondi aragonit-feldolgozó műhelynek, melyet az előbb említett esztendőben kerámiaüzemmé alakítottak át, mivel a bányák kimerültek. 1980-ban természetvédelmi területté nyilvánították a Csiga-dombon és környékén, a sósháznál lévő lelőhelyeket.

Gálfalvi Gábor
SZÉKELYKERESZTÚR KÖRNYÉKI
LAKODALMI NÉPKÖLTÉS
(2000)

A kiadvány ajánlása szerint is a lakodalom Keresztúr környékének legszínpompásabb népszokása, ami ugyanakkor vidékek szerint más-más lefolyású. A gyűjtő, Gálfalvi Gábor néptanító évtizedek óta a Székelykeresztúr melletti Alsóbaldogfalván él, és éppen azért határozta el a szokásra vonatkozó gyűjtést, mert tapasztalata szerint a lakodalom színpompája kezd megfakulni, a ceremóniának egyes elemei átalakulnak, vagy kimaradnak.

Székelykeresztúr és környéke településeiről, elsősorban Alsóbaldogfalváról, illetve a közeli Keresztúrról, Újszékelyről, Csekefalváról, Székelyszenterzsébetről, meg a kissé távolabbi, Nyikó menti Nagykadácsból (a gyűjtő szülőfalujából), Tarcsafalváról, Székelyszentmihályról és Siménfalváról, meg a Nyikó és Nagy-Küküllő völgye közti Dobóból származnak a kiadványban közölt szövegek, rigmusok. A vendéghívogatótól az ágytörőben mondott köszöntőig, a lakodalmi csujogatásokig a népszokás fontosabb mozzanataihoz kapcsolódó rigmusokat

mind megtaláljuk itt. Gálfalvi Gábor ezzel az anyaggal a budapesti Néprajzi Múzeum által meghirdetett XLIV. országos néprajzi és nyelvjárási gyűjtőpályázaton negyedik díjat szerzett.

Beke Sándor istenes verseiről

Dr. Brauch Magda aradi irodalomkritikus, nyelvész, publicista, a Tóth Árpád Irodalmi Kör jeles szakmai előadója a közelmúltban *Téged kereslek*²⁾ című tanulmánykötetével jelentkezett. Az Erdélyi Pegazus Könyvkiadó gondozásában napvilágot látott könyv Beke Sándor istenes költészetét jellemzi a legapróbb részletekig terjedő tárgyalossággal, a szerzőre jellemző pontossággal.

A könyv írója bemutatja Beke Sándor szerkesztői, könyvkiadói, irodalomszervezői tevékenységét, majd rátér a költő istenes verseinek ismertetésére. Ír Beke istenhitének az eredetéről, küzdelméről a hitelensége ellen, kemény, áldozatos hitharcáról, Balassival, Adyval való lelki rokonságáról. Szól az író fiatal gyermekkora óta kísérő imaéletéről, önzetlen istenkereséséről, az Úr megmagyarázható és megmagyarázhatatlan ajándékairól, a hálaadásról, a csalódásról, a bizonytalanságról, a gyakran felbukkanó, mégis mindig legyőzött kétségeiről. (*Megvilágosodás, Ismét felgyújtom a mécses*) „...*felmegyek abba a régi templomtoronyba, / s a kilátó ablakában / ismét / felgyújtom a mécses.*”

A kritikus figyelmét nem kerüli el a Dávid 23. zsoltárban festett „halál árnyékának völgye”, vagyis az irodalmárban ifjúsága óta szunnyadó halálfélelem, a megsemmisüléstől való rettegés, az elmúlás pillanata, a jelképesen értendő halál utáni élet. (*Búcsúzó lélek, A szeretetnek nincsen temetője*)

Dr. Brauch Magda Beke Sándor hitbuzgalmi költészetét jellemezve beszél az isteni szeretetről, a felülről érkezett apróbb, nagyobb örömekről, s nem utolsósorban a költészet isteni ajándékáról. (*Apróbb öröme, Ihlet*)

„Isten / a költő fejére / tette kezét / és fel-támasztotta / a szavakat.” (*Ihlet*) Felvilantja a költő sokszor számon kérő magatartását is (*A szavak vérpadán, Kopjafa*), nemzetének szószólójává válását. (*Tüntető magnóliák*)

Végül a szerző Beke írásművészetének egyéni hangját, rapszodikusságát méltatja – mely nem

mentes a kor bélyegétől – nagylélegzetű, sodró poemáit és aforizmaszerű verseit egyaránt elemezve. Kiemeli Beke Sándor szokatlanul merész szürrealista képeit, a leggyakoribb szimbólumait (harang, csillag, galamb, karácsonyfa, mécses, adventi koszorú), majd az alkotó öt legismertebb lírai darabját elemzi nagy precizitással. (*Bűn, Téged kereslek, Ismét felgyújtom a mécses, Hála, A szeretetnek nincsen temetője*)

Regéczy Szabina Perle

²⁾ *Téged kereslek (Beke Sándor istenes költészet)*. Erdélyi Pegazus Könyvkiadó, 2007.

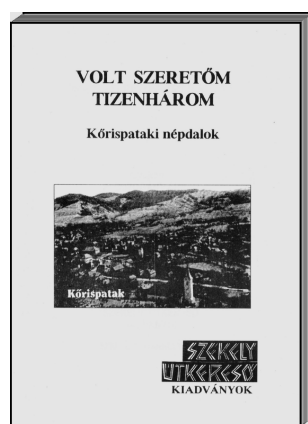
Regéczy Szabina Perle a *Szövétnek* (Aradi kulturális szemle) 2007. 4. számában recenzálja Brauch Magda *Téged kereslek* című kötetét

VOLT SZERETŐM TIZENHÁROM
Kőrispataki népdalok
 (2001)

Gyűjtötte: **P. Buzogány Árpád**

A Küsmöd menti Kőrispatak elsősorban szalmafonásáról nevezetes, ugyanis e település a környék szalmafeldolgozásának egyik központja. (...)

Népköltészetéről jóval kevesebbet tudunk, pedig többen is gyűjtöttek a faluban. A nyolcvanas évek második felében több műfajra kiterjedő gyűjtés történt a településen, és e terjedelmesebb népköltészeti anyagból származik a kiadvány anyaga.

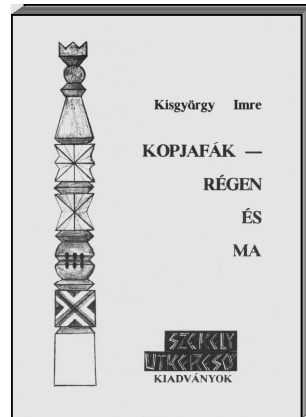

A gyűjtésről, a daltudás értékéről, fontosságáról a következőket olvashatjuk: „A gyűjtés során adatközlőim kérésemre legtöbbször megnevezték a helyet, időpontot is, amikor egy-egy dalt megtanultak és sokszor a személyt is, akitől tanulták. Többnek (Papp Józsefné Antal Juliánna, Tóth Ferencné Palkó Magda, Kapsi Gáspár) terjedelmes dalosfüzete van; voltak, akik elpanaszolták, hogy régi vőfélyverses, illetve dalosfüzeteik közön-kézen »ellettek«, nyomuk veszett. A fentiek is bizonyítják, hogy a szellemi termékeket értékként kezelték mindig. Az ilyen irányú tudás — vagyoni helyzettől függetlenül — tulajdonosának rangot, egyfajta tekintélyt szavatolt a falu társadalmi életében, mert a közösségi élet, a személyek közötti kapcsolatok befolyásolói, irányítói voltak/lettek. Az ilyen ismeretek birtoklása könnyebbé tette a beilleszkedést, alkalmazkodást az új állapotokhoz, élethelyzetekhez (gyerek — felnőtt, fiatal — házas), és új viszonyok alakulásának is alapját képezte.”

Bár az itt közölt dalok „csupán ízelítőül szolgálhatnak a kőrispataki dalkincsset illetően”, a téma szerinti csoportosítás jelzi a falu aktív dalkincsének gazdagságát, hiszen katona- és bordal, szerelmi, tréfás meg panaszdal egyaránt bekerült e válogatásba, nemkülönben a lakodalmi és táncdalok stb. is.

Kisgyörgy Imre
KOPJAFÁK — RÉGEN ÉS MA
(2001)

Bár a kopja, kopjafa lándzsaszzerű fegyverként volt ismeretes, manapság protestáns temetőink kelléke a sírjelként állított kopjafa, illetve emlékjelhagyások eszköze. Ennek eredete ugyancsak a fegyverrel kapcsolatos: a harcban elhunytak sírjához fejtől felszúrták (egyes helyeken fejtől való fának is nevezik ezért). A sír helyét jelzi és az elhunytat jelképezi, alakja, motívumai az elhunyra (az illető személy neve, kora) jellemző szimbólumok.

Kisgyörgy Imre, aki maga is faragó, a kopjafa fő részeit (láb, törzs, eres, díszesen faragott hegye), és az előbb említett jelképrendszert is tárgyalja tanulmányában. Foglalkozik a szó és a kopja mint harci eszköz eredetével, kitér a magyar nép halottkultuszára, hiszen ez szolgál magyarázatul arra, hogy sírjelként is használatossá vált.

Az illusztrációs anyag tartalmazza a leggyakrabban használt díszítőelemeket.

Kovács Piroska
ÖRÖKSÉGÜNK: A SZÉKELYKAPU
Útravaló kapunézéshez
(2003)

A székelykapuk olyan faépítmények, amelyek egy-egy porta díszéül szolgálnak, ugyanakkor jelezhetik a tulajdonosok gazdasági helyzetét, társadalmi rangját is. Manapság kevés olyan település van a Székelyföldön, ahol megőrizték a régi kapukat, illetve vállalják a hagyományt és a szokványosnál (egyszerűbb fa- vagy vasépítmény) drágább, ám díszesebb bejáratot készítenek. Az udvarhelyszéki Máréfalva ezek közé tartozik, és ebben nagy szerepe van a szerzőnek meg szűkebb körének, munkatársainak.

Századok viszontagságait bírja ki a faragott kapu, Udvarhelyszéken a legrégebbi Tordátfalván áll (1800), a díszesebb, festett-faragott típusból pedig eredeti helyén állóként az oklándi unitárius lelkészi lakás előtt helyezhetjük első helyre ilyen szempontból, ugyanis a felirata 1809-et említ.

Kovács Piroska tanárnő régóta gyűjti az adatokat az udvarhelyszéki kapukról, ám jelen munkájában jellemzi más vidékek — Gyergyó, Csík, Háromszék — kapuit is.

És lássuk csak, milyen fő részei vannak e csodálatos építménynek! Lábazat vagy zábé, könyökkötések (fesz támasz), kaputükör, kontyfa és galambdúc — ezen részek felülete díszített is, faragott-festett. A mintákat, színeket illetően pedig szerzőnk összefoglalja a legfontosabb tudnivalókat.

Találunk e kis útravalóban kapufeliratokat is, melyek csaknem mindegyike megszívlelendő tanács, megállapítás (pl. Az áldás az Istené, a szerencse és a munka a gazdáé). Azért is kell odafigyelnünk e feliratokra, mert a kapukon nem csupán az építetők nevét örökítették meg, ugyanakkor régebb nem volt szokás zárni a kaput...

JÉZUS, ÁLDD MEG ERDÉLY FÖLDJÉT

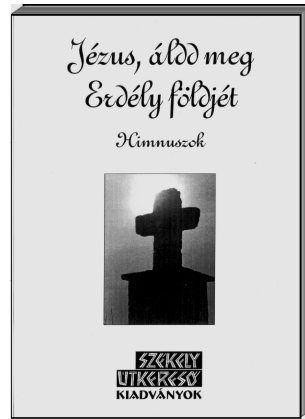
Himnuszok

(2004)

Válogatta: **Beke Sándor**

A Beke Sándor válogatta kiadvány olyan szövegeket tartalmaz, amelyek a magyarság, és főképpen az erdélyi magyarság, a székelység szemében jelképnek számítanak. Nemzeti létünkhöz, a hithez kapcsolódóan keletkezett szövegek, némelyike évszázadok óta ismert. Természetesen Kölcsey *Hymnusa* kezdi a sort, majd Vörösmarty *Szózata*, illetve néphimnuszok, vallásos dalok következnek, olyan „erős” szövegek, mint a *Boldogasszony anyánk* kezdetű, vagy a reformátusok

kilencvenedik zsoltára. Megtaláljuk a székely himnusz szövegét is, több változatban: a hírlapíró, szerkesztő, szövegíró, rádióriporter és hangjátékíró Csanády György eredeti szövegét (1921-ben írta és 1941-ben Budapesten jelent meg a mára már feledésbe merült *A májusi Nagyáldozat* című misztériumjátéka, ebben *Kántálé* című, tehát zsoltárnak készült éneke, eredetileg *Bujdosó ének*, ezt Mihalik Kálmán megzenésítésében, *Székely himnusz*ként ismerjük), közismert változatát, illetve hosszabb változatait. A sort a megkapó nyelvi erejű *Csángó himnusz* zárja.

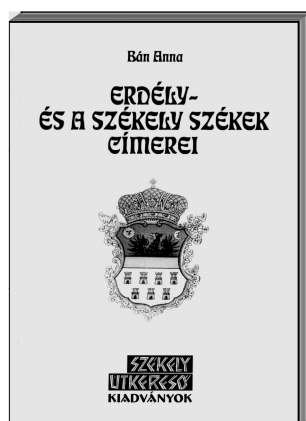

A kiadvány bevezetőjeként Beke György író, riporter esszéjét olvashatjuk. Sokatmondó a címe — *Az én himnuszaim*. Részben történeti, részben érzelmi megközelítést ad. Könyörgés a szabadító időért — jellemzi Csanády alkotását, és ez csaknem mindegyik szövegre érvényes.

Bán Anna
ERDÉLY ÉS A SZÉKELY SZÉKEK CÍMEREI
 (2005)

A rövidke összefoglaló az erdélyi címer kialakulásával kezdődik, és kiderül, hogy a bevett három nemzet, a magyarok, a székelyek és a szászok címerét Báthory Zsigmond egységesítette először, ám Barcsay Ákos intézkedett első alkalommal Erdélyország egységes pecsétjeiről (1659. május 24-i, szászsebesi országgyűlés határozata), melyen rajta kellett lennie a magyarokat jelképező sasnak, meg a székelyek holdjának és napjának, a szászok hét kulcsos városának. Különben a napot, holdat tartalmazó címerről azt tartják, hogy Zsigmond király adományozta a székelyeknek. (...)

A következőkben a székely címer leírását olvashatjuk, majd sorra véve a székely székeket, rendre közli címereiket és azok rövid leírását: Aranyosszék, Csík és Háromszék, Maros- meg Udvarhelyszékekkel zárva a sort.

Brauch Magda
TÉGED KERESLEK
Beke Sándor istenes költészete
(2006)

Terjedelmes elemzés vezeti be az olvasót Beke Sándor vallásos verseinek hangulatába, az istenhit megnyilatkozásaiba. Összesen tizenöt kötet anyagát felhasználva állapít meg pályaszakaszokat Brauch Magda. Az elsőben az elbizonytalanodás, kételkedés áll szemben a hit bizonyosságával. Ezt követi a kételyek legyőzése, ami együtt jár a szeretet és lelki élet hiányának érzékelésével, a képmutatás, az igazi istenhit megingásának elfogadni nem tudásával.

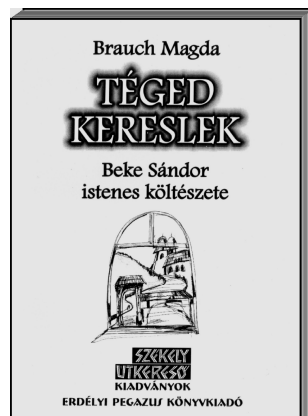
Egy másik vonulat, ami párhuzamos a másikkal/többivel, a halálfélelemmel kapcsolatos. Talán nincsen olyan ember, aki időről időre ne szembesülne a halál közelségével, a halálfélelemmel. Ennek ellenpólusa az életöröm. És a kettő nem zárja ki egymást. Gyermekkori emlékektől a legfrissebb élményekig számtalan téma úgymond versbe tűnt át Beke Sándornál.

A szeretet verseiről ír aztán Brauch Magda, és a *Mikor?* címűt idézi: „Csak akkor / szeretnek igazán, / ha nem tudnak / nélkülözni.” Az ars poetica-szerű verseket külön csoportba sorolja, akárcsak azokat, amelyek a szülőfölddel is kapcsolatosak.

Majd a költői eszközöket, a verstani megoldásokat vizsgálja Beke esetében. Kiemeli lírájának kissé rapszodikus hangvételt: „sűrűn váltakozik nála a pesszimita és bizakodó hang, a bánat és az örömteli lelkesedés”.

Két alapvető szerkesztési formát különböztet meg. „Főleg korábbi köteteiben (*Védtelen évek, Téged kereslek, Megkésett feltámadás*) található a nagylélegzetű, sodró erejű, hosszú poémák, melyek egyetlen összefüggő gondolatsorból állnak, s azt bőbeszédűen, áradóan, számtalan hasonlattal, metaforával, megszemélyesítéssel fejt ki a költő, mintha soha nem akarná — vagy nem is tudná — befejezni hegyipatakként áradó hosszabb-rövidebb, néha csak egy névelőből, néha három-négy-öt vagy több szóból álló sorait. (...) E rövid soroknak sajátos ritmusuk van, mely leginkább a prózaritmushoz hasonlít, de annál több, mivel e hosszú ver-

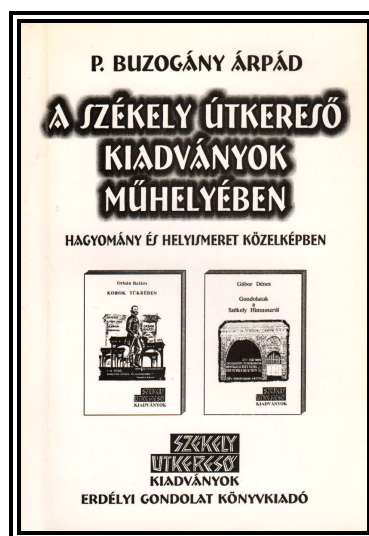
sekben néha ismétlődik egy-egy kulcsszó, amely néha előrelendíti, néha fékezi a gondolatok gyors egymásutániságából eredő sodrást, de mindenképpen összefűzi — az amúgy is összefüggő gondolatokat.”

A másik csoportot a rövid, néha egy-két mondatos, pár soros, aforizmaszerű megállapításokat tartalmazó versek alkotják.

Ugyanakkor az is megállapítást nyer, hogy Beke Sándor gyakran használ szürrealista képeket, kedveli az egyénítő erejű nagybetűs kiemeléseket. Majd az istenes versek gyakori motívumait veszi leltárba a szerző.

A tanulmány befejező része az istenes versek közül kiválasztott öt legismertebb és legnépszerűbb darab elemzését tartalmazza, a következőkét: *Bűn, Téged kereslek, Ismét felgyújtom a mécses, Hála, A szeretetnek nincsen temetője.*

**P. Buzogány Árpád a Székely Útkereső Kiadványok
1998-tól 2006-ig megjelent kiadványait ismereteti a 2007-ben
az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó gondozásában megjelent kötetében**